

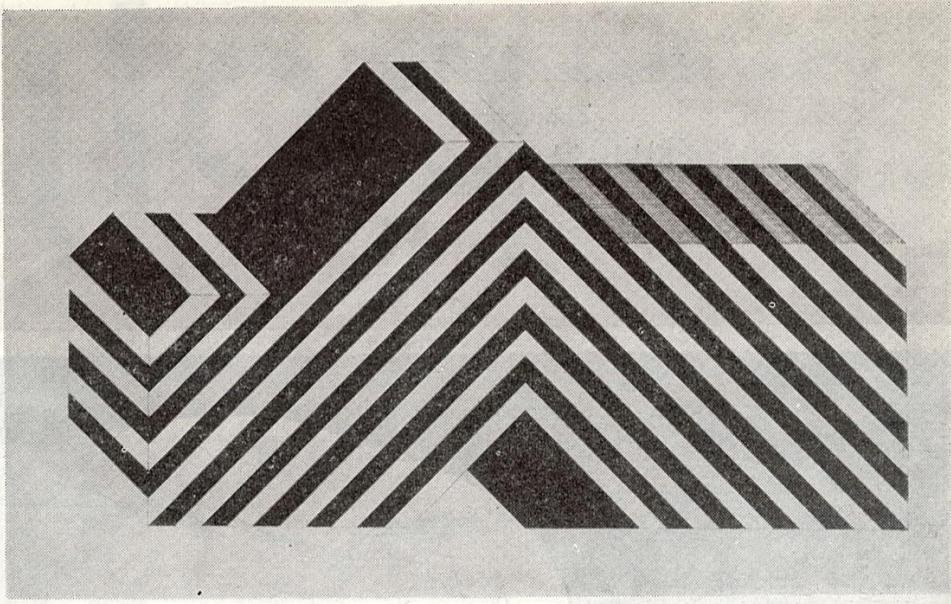
U našim razmišljanjima o kulturi celo vreme se kao motiv javlja politička svest. Premećujemo, da se politička manipulacija meša u produktoju kulturnog blaga i da ta produkcija najčešće ustupa mesto političkim zahtevima. Kažu, da specifične političke prilike ne dozvoljavaju objavljuvanje nekog literarnog ili pozorišnog teksta, da neka kulturna manifestacija nije u skladu sa socijalističkom etikom, odnosno — manje direktno — da se u sadašnje vreme ne može proizvoditi kompletan kultura, jer postoji princip produktivnosti, trošenja, zarade.

Ako razmišljamo o INTERNACIONALIZMU kulturne proizvodnje, pri čemu naravno ne mislimo, da potrebe diktira kultura sama; put i kvantitet produkcije zavise od drugih kretanja u društvu. No, tu opet ne pomaze nikakvo moralisanje, niti se u okviru takvog razmišljanja mogu unapred donositi neki sudovi. Naša namera nije da utvrđujemo da li je put koji vodi sveopštem raspoloženju i samoupravnosti (svako sam odreduje posao i sam se bori za njegov uspeh) dobar ili loš, već želimo da postavimo samo nekoliko pitanja i da podsetimo na nekoliko stvari koje bi mogle da posluže kasnijim detaljnijim preučavanjima tih pitanja. Čini se, da se u institucijama koje produkuju kulturna blaga ipak nešto menja: pre svega svoje planove producenti toga blaga usmeravaju tako, kako diktira gvozdjeni štapić opšte društvene orijentacije, a to je tržišna privreda sa svom svojom neumitnošću i mehaničkom logikom. Ta orijentacija kulturnih producenata je tada plod opštih društvenih zbivanja i potresa. Drugim rečima, kulturna produkcija mora da se bori istim onim oružjem i istim sredstvima kao industrija alkoholnih pića ili petroleja. Zbog toga treba motriti veliku produkciju magazina, revija u boji i brošura o seksu koje neposredno naručuje politika i društvo koje je samoupravno krenulo putem potrošačke igre. Ni je nelogična ni poplava komercijalnih filmova. Klasični primeri za to su filmovi *Cameleon* i *Neukrčena Angelika*. Ovaj drugi se takom veštinom proigrava gradanskom bojazni od potpunog otkrivanja na području seksa, da postiže zavidne vizuelne i finansijske rezultate.

Slovenačka nacionalna politika predstavlja za taj svet sasvim nov elemenat. Njena glavna preokupacija jeste težnja za konzerviranjem starih nacionalnih odnosa. To ima određene konsolidacione efekte: nacionalna svest još uvek je veoma jaka, naročito kod slojeva sa ograničenom maštom. Naravno, da se iza toga skriva određen politički cilj, koji nema neposrednu vezu sa nacionalnom higijenom: to je cilj političkog jedinstva, dojemljivosti za političko i ekonomsko manipulisanje. Tako je i sa nacionalizmom u kojem se širi zajedno sa ekonomizacijom života, delić buržoaskog: umesto stranačkog života uводi nacionalna zaoštrevanje. To je u skladu s gradanskim dometom mašte. Ambicije građana retko prelaze nacionalni okvir a ni njegova ekonomska uspešnost ne prelazi internacionalni format.

Ako sada, ukratko, navedemo činioce koji tvore širok prostor, unutar kojeg se više ili manje slobodno kreće kulturna produkcija, dobijamo sledeću sliku. Slovenačke kulturne delatnosti gurnute su u široki svet potrošnje. Taj svet poseduje elemenat međunarodnosti, jer nam komunikaciona sredstva (vazdušni saobraćaj, putevi, turizam, televizija, novine) donose najnovije informacije o sličnim produpcionim odnosima u drugim zemljama. Istovremeno sa otvorenju u svet utakmice imaju obeležje nacionalno-prezervativnog nastojanja nekih institucija ograničene maštovitosti. Te težnje za očuvanjem koje se kombinuju konzervativnim kriterijumima lidera kulturne produkcije, stvaraju mrtav prostor, gde nema one dinamike, koja je inače karakteristična za društvo u celini. Stvara se posebna enklava, rezervat za određene tehnologije, koje u društvu nisu priznate. Takvi rezervati stvaraju dojam da se kulturna produkcija ne može modernizovati, i da pre ili posle predstavlja teret za materijalnu bazu.

Naravno, u takvom rezervatu ne može se razviti samoupravljanje u pravom smislu re-

dimitrij rupel

POLITIKA I KULTURA

či, jer je kultura na taj način parazit. Zbog toga u kulturnoj produkciji uopšte, postoje birokratski, najamnički odnosi, jer ako bi i došlo do stvaranja veće vrednosti, njome bi indirektno — preko vlasti — raspolađali predstavnici rezervata. S druge strane i kritički mehanizam je sastavljen tako da pre-ovlađuju kriterijumi rezervata i kvalitet kulturnog dela svrstava se prema raspoloženju koje vlada u rezervatu. Uporedo sa tom manipulacijom, koja po (samom) volji proizvođača iz rezervata određuje stepen multiplikacije pojedinog kulturnog dela imamo još jednu manipulaciju koja sve kulturne delatnosti stavila u jedan koš, i to, naravno, tako da slabije prolaze oni koji su izvan rezervata: u društvu vlada mišljenje da je ceo taj koš — teret i parazit. Prema toj formuli, celokupna nadgradnja sa svim oblicima društvene SVESTI, i pre svega celokupnom naukom jeste teško opterećivanje društvene BAZE.

Sve to jasno pokazuje da situacija u slovenačkoj kulturnoj delatnosti zahteva temeljite izmene, odnosno, kritiku i objašnjenje u vezi kombinacija i manipulacija tako zvane POLITIKE. U internacionalizaciji kao i

rasipanju nema u principu ničeg lošeg, a ne mogu se vrednovati ni nacionalno-prezervativne i eshatološke težnje koje dolaze od određenih političkih foruma. Činjenica je, da su kultura i politika u suštini diferencirane i kao što je rečeno naš zadatak nije da vršimo dispozicije. Taj će zadatak verovatno pripasti onim silama unutar kulturne proizvodnje, koji neće da ustuknu pred raznim nasilnim tokovima, koji grme nad kulturnom delatnošću. Ko su te sile? Možda bi trebalo poštediti ime Proletera čija borba nosi u sebi internacionalno gledanje, dakle totalnu, permanentnu revoluciju, borbu protiv iskorišćavanja rezervisanih vrednota bez maštovitosti kao i priznavanje savremenih tehnologija. Čini se, da su proizvođačke snage u takvom razvojnom poletu, da će se društveni odnosi moći uređiti bez represija, bez mešanja sa strane, bez centralne vrhovne vlasti. Tu se postavlja pitanje kulturne revolucije.

sa slovenačkog prevela
BETI MURIĆ